EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 12.12.2018
COM(2018) 815 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Lopullinen kertomus

annettu Euroopan unionin osuudesta Euroopan investointirahaston pääoman korottamisessa 15 päivänä toukokuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 562/2014/EU 4 artiklan mukaisesti

1. JOHDANTO

Tässä päätöksen N:o 562/2014/EU[1] 4 artiklan nojalla laaditussa lopullisessa kertomuksessa arvioidaan, miten Euroopan investointirahaston (EIR) pääomaa korottamalla on saavutettu tavoitteena ollut EIR:n tuen lisääminen toimille, joilla täydennetään jäsenvaltioissa yritysten ja varsinkin pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritykset) hyväksi toteutettuja toimia. Tämä on jatkoa 19. joulukuuta 2016 annetulle välikertomukselle[2], jossa todettiin, että pääomankorotus oli jo lisännyt pk-yritysten ja markkina-arvoltaan keskisuurten (mid-cap) yritysten saatavilla olevaa rahoitusta, vaikka korotusta ei ollut vielä saatu päätökseen.

1.1 Euroopan investointirahasto

a) Pääomarakenne ja pääomankorotukset

EIR:n perustivat vuonna 1994[3] Euroopan investointipankki (EIP), Euroopan yhteisö (nykyinen Euroopan unioni (EU)) edustajanaan komissio, sekä julkiset ja yksityiset rahoituslaitokset. Sen alkuperäinen osakepääoma oli 2 miljardia ecua (nykyisin euroa), josta maksettiin 20 prosenttia. Vuonna 2007 sen osakepääoma korotettiin 3 miljardiin euroon. Komissio maksoi osan merkintäkustannuksista EIR:n omistusosuudesta vuosilta 2007–2010 saaduilla osingoilla, ja loput katettiin EU:n talousarviosta. Näin säilytettiin EU:n 30 prosentin omistusosuus.

Toisessa EIR:n osakkeenomistajien yhtiökokouksessa 27. toukokuuta 2014 hyväksytty pääomankorotus kasvatti EIR:n pääoman 4,5 miljardiin euroon. Komission ehdotusta käyttää EIR:n omistusosuudesta saatuja osinkoja uusien osakkeiden merkitsemiseen ei hyväksytty. Sen sijaan EU:n talousarviossa (2014–2017) varattiin 178 miljoonaa euroa enintään 450 uuden osakkeen merkintään. Tämä summa riitti ainoastaan 437 lisäosakkeen merkitsemiseen[4], koska osakkeiden arvo oli noussut, mikä johti siihen, että EU:n omistusosuus EIR:stä pieneni. Nykyisin EIP:n osuus EIR:n osakkeista on 2 642 (58,7 %), EU:n 1 337 (29,7 %) ja 32 rahoituslaitoksen yhteensä 521 (11,6 %).

Vuoden 2014 pääomankorotuksen keskeiset tavoitteet olivat seuraavat:

(1) kehitetään pk-yritysten lainamarkkinoita pyrkimällä monipuolistamaan pk-yritysten kanssa toimivien pankkien ja leasing-yhtiöiden likviditeetin saantia;
(2) parannetaan pk-yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta vastaamalla Eurooppa-neuvoston pyyntöön lisätä EIR:n erillistakauksiin liittyvää kapasiteettia;
(3) tuetaan EIR:n kasvua riski- ja kasvupääomamarkkinoiden keskeisenä sijoittajana;

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 562/2014/EU, annettu 15 päivänä toukokuuta 2014, Euroopan unionin osuudesta Euroopan investointirahaston pääoman korottamisessa (EUVL L 156, 24.5.2014, s. 1).
[2] Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Välikertomus Euroopan unionin osuudesta Euroopan investointirahaston pääoman korottamisessa ja siihen liittyvästä Euroopan investointirahaston tuen lisäämisestä toimille, jotka toteutetaan yritysten ja varsinkin pienten ja keskisuurten yritysten hyväksi Euroopan unionin osuudesta Euroopan investointirahaston pääoman korottamisessa 15 päivänä toukokuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 562/2014/EU 4 artiklan mukaisesti, COM(2016) 795 final.
[3] Neuvoston päätös 94/375/EY, tehty 6 päivänä kesäkuuta 1994, yhteisön jäsenyydestä Euroopan investointirahastossa (EYVL L 173, 7.7.1994, s. 12).
[4] EU osti 437 lisäosaketta 177 895 462,23 eurolla (osakkeen keskihinta oli 408 199,52 euroa).

(4) vahvistetaan EIR:n roolia mikrorahoituksessa ja yhteiskunnallisesti vaikuttavissa investoinneissa, jotta se voi osallistua uraauurtaviin pääomaosakkuuksiin uusissa sosiaalisissa yrityksissä ja rahoituslaitoksissa;
(5) mahdollistetaan EIR:n valtuutuksissa riskinjako yhteissijoitusten kautta;
(6) tuetaan EIR:n AAA-luokituksen säilymistä sijoittamalla uutta pääomaa ja osoittamalla EIR:n kasvanut poliittinen merkitys.

b) Operatiivinen toiminta

EIR on EIP-ryhmän riskipääomarahoittaja, joka tukee eurooppalaisten pk-yritysten rahoittamista. EIR suunnittelee, kehittää ja käyttää riski- ja kasvupääomaa sekä takauksia ja mikrorahoitusvälineitä, jotka on tarkoitettu pk-yrityksille ja mid-cap-yrityksille. Se pyrkii aikaansaamaan lisää investointeja Euroopassa ja lisäämään EU:n budjettivarojen ja jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien vipuvaikutusta yhteistyössä komission kanssa. Tässä se luottaa markkinapohjaisiin rahoitusvälineisiin (kuten arvopaperistaminen, hajautetut velkarahastot ym.). EU:n tavoitteita ovat innovoinnin, tutkimuksen ja kehittämisen, yrittäjyyden, kasvun ja työllisyyden sekä osallistavan rahoituksen tukeminen. EIR edistää näitä tavoitteita tarjoamalla rahoitustuotteita rahoituksen välittäjille.

EIR toimii EU:n jäsenvaltioissa, laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa ja Euroopan vapaakauppaliiton maissa. Se hoitaa nykyään yli 122:ta valtuutusta erityisesti komission ja EIP:n puolesta. Tällaisiin valtuutuksiin sisältyy oman pääoman ehtoisia sijoituksia ja takauksia ja – vähäisessä määrin – rahoitettuja välineitä. EIR hoitaa myös valtuutuksia jäsenvaltioilta ja viranomaisilta, jotka hallinnoivat varoja Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastot) puitteissa, rahastojen rahastoilta, yrityksiltä sekä yksityisiltä ja julkisilta laitoksilta. EIR osallistuu myös omilla varoillaan oman ja vieraan pääoman ehtoiseen sijoitustoimintaan.

c) Pääomavaatimukset ja odotettu luottokelpoisuuden taso

EIR:n liiketoiminnan osa-alueisiin liittyy erilaisia riskejä, joiden johdosta on syytä varata tietty määrä pääomia tuleviin tarpeisiin. Takaustoimiin liittyvien omista varoista tehtävien sitoumusten enimmäismäärä on kolme kertaa merkityn osakepääoman määrä. Yhtiökokouksessa annetun valtuutuksen nojalla EIR:n hallitus korotti 8. maaliskuuta 2017 EIR:n omilla varoilla rahoitettavien pääomaosakkuuksien omien varojen ylärajan 50 prosentista 70 prosenttiin. EIR:n riskien ja pääomien hallinta on auttanut sitä säilyttämään AAA-luottoluokituksensa, jonka suurimmat luottoluokituslaitokset taas vastikään vahvistivat. Ne ovat myös korostaneet EIR:n pääomankorotusta vuonna 2014. EIR:n sijoitustuotteiden kattavuus ja niiden maantieteellinen ja alakohtainen soveltamisala tukevat maltillista ja kestävää riskiprofiilia.

2. EIR:N SAAVUTUKSET VUOSINA 2014–2018 PÄÄOMANKOROTUKSEN TUKEMANA

2.1 Yleiskatsaus vuoden 2018 toisen neljänneksen lopussa[5]

EIR oli 30. kesäkuuta 2018 mennessä kasvattanut toimintansa volyymia vuosittain keskimäärin 30 prosenttia[6] vuoteen 2013 verrattuna. EIR osallistui 1 120 transaktioon, joiden

[5] Tuoreimmat EIR:n ilmoittamat tiedot.

yhteydessä investoitiin yhteensä 44 miljardia euroa. Kyseisistä transaktioista 771 tukeutui EIR:n pääomapohjaan. EIR:n omia varoja käytettiin 12,1 miljardia euroa. Tästä määrästä yli 10 miljardia euroa sijoitettiin yhdessä EIR:n hallinnoimien valtuutuksiin kuuluvien varojen kanssa. EIR:n toimien vipuvaikutuksen odotetaan tuottavan pk-yrityksille ja mid-cap-yrityksille 154 miljardin euron rahoituksen.

Tämän tuloksena syntynyt vahva pääomapohja oli ratkaiseva tekijä sille, että EIR pystyi ottamaan Euroopan strategisten investointien rahaston (ESIR) onnistuneesti käyttöön, ja tukee sen kasvattamista (ESIR 2.0), mistä päätettiin vuoden 2017 loppupuolella. EIR on käyttänyt omia varojaan ja saanut niiden avulla liikkeelle jopa 500 miljoonaa euroa. Näin se on pyrkinyt nopeuttamaan ESIR-rahaston käyttöä ennen ESIR 2.0:aa koskevan lainsäädännön hyväksymistä. ESIR-takuuta on kasvatettu ESIR 2.0:n puitteissa yhteensä 26 miljardiin euroon (ja liikkeelle saatujen investointien määrän odotetaan nousevan 315 miljardista eurosta 500 miljardiin euroon) samalla kun investointikautta on jatkettu vuoteen 2020 asti. Näin ollen EIR:n on käytettävä merkittävä määrä omia varoja ESIR-rahaston rinnalla vuosina 2018–2020.

2.2 Oman pääoman ehtoiset sijoitukset (riski- ja kasvupääoma)

Pääomankorotuksen myötä kasvanut riskinottokapasiteetti on antanut EIR:lle mahdollisuuden laajentaa oman pääoman ehtoisia sijoituksiaan sekä sijoitusvolyymin että rahoitusvälineiden käyttöönoton osalta. Vuosina 2014–2018 EIR:n oman pääoman ehtoisen sijoittamisen avulla on vivutettu yli 64 miljardia euroa lopullisille rahoituksen saajille.

a) Pääomankorotuksen tuella toteutetut ESIR-/riskipääomavaltuutusoperaatiot

EIR on pystynyt EIP:n riskipääomavaltuutuksen ansiosta harjoittamaan pääomasijoitusstrategiaansa riski- ja kasvupääomasegmenteissä yli 18 vuoden ajan ja lisäämään hybridivelalla ja oman pääoman ehtoisella rahoituksella toteutettavia sijoituksia. EIR yhteissijoittaa omia varojaan valtuutuksen piiriin kuuluvien varojen rinnalla. EIP lisäsi heinäkuussa 2015 riskipääomavaltuutusta 2,5 miljardilla eurolla (kokonaismäärä sen jälkeen 9,5 miljardia euroa) ESIR-rahaston pk-yritysikkunan puitteissa (yksityiset pääomasijoitukset ja teknologian siirtoon liittyvät sijoitukset pk-yrityksiin ja mid-cap-yrityksiin). ESIR-rahastoon liittyviä sitoumuksia oli yhteensä 1,4 miljardia euroa 45 rahastossa vuoden 2015 lopussa. Niillä aikaansaatiin 8,1 miljardin euron rahoitus, jonka odotetaan saavan liikkeelle 14,6 miljardin euron investoinnit lopullisten rahoituksen saajien tasolla (vipuvaikutus lähes 1:11).

Riskipääomavaltuutukseen kuuluva välirahoitus/yhteissijoitusväline (Mezzanine Co-Investment Facility, MCIF) on 101 miljoonan euron hybridi, oman ja vieraan pääoman ominaisuuksia yhdistelevä järjestely. Se on antanut EIR:lle mahdollisuuden sijoittaa kohdeyrityksiin yhdessä mezzanine-rahastojen kanssa. MCIF-välineen puitteissa oli tehty kesäkuuhun 2018 mennessä yhteensä 98 miljoonan euron sitoumukset (joista 5 miljoonaa euroa EIR:n omista varoista). Näin tuettiin yhteissijoitusratkaisujen laajempaa käyttöä ja puututtiin selkeästi tunnistettuihin rahoituksen saannin puutteisiin. EIR teki riskipääomavaltuutuksen puitteissa tammikuun 2014 ja kesäkuun 2018 välisenä aikana 9,9

[6] Yhdistetty vuotuinen kasvuvauhti (Compounded Annual Growth Rate, CAGR), joka perustuu vuoden 2017 lopun volyymiin.

miljardin euron sitoumukset kohderahastoihin. Se teki näistä sitoumuksista 437 miljoonaa euroa omista varoistaan.

b) ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuote (EFSI SMEW equity product)

EIR, EIP ja komissio ottivat heinäkuussa 2016 käyttöön ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen, jonka 2 071 miljoonan euron kokonaisinvestointikapasiteetti on kohdennettu oman pääoman ehtoisiin sijoituksiin täyttämään monenlaisia rahoitustarpeita useilla toteutustavoilla (yhteissijoitukset, teknologian siirto, rahastojen rahastot, yhteiskuntavaikutteiset sijoitukset jne.). Sillä on kaksi alaikkunaa, jotka ovat kasvun/laajentumisen alaikkuna ja alkuvaiheen investointien alaikkuna. Yhteistyöfoorumi antaa kansallisille kehityspankeille ja -laitoksille mahdollisuuden osallistua ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen sijoitusten kokonaismäärään. EIR teki ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen puitteissa heinäkuun 2016 ja kesäkuun 2018 välisenä aikana 1 miljardin euron sitoumukset, joista 177 miljoonaa euroa omista varoistaan.

c) EIR:n riskinjako EU:n valtuutusten puitteissa – EU:n pääomarahoitusväline

EU:n pääomarahoitusvälineessä EU:n budjettivaroja käytetään yhdessä EIR:n omien varojen kanssa. Siihen sisältyvät COSME-ohjelma, joka on pääomajärjestely kasvua varten (COSME EFG), ja Horisontti 2020 -puiteohjelman InnovFin – Pk-yritysten riskipääoman väline (InnovFin Equity). Viimeksi mainittu kattaa myös bisnesenkeleihin liittyvän kokeiluhankkeen.

COSME EFG:n puitteissa EIR sijoittaa rahastoihin, jotka tarjoavat pääoma- ja välipääomarahoitusta suuren kasvupotentiaalin pk-yrityksille niiden laajentumis- ja kasvuvaiheessa. Kohteena ovat erityisesti rajojen yli toimivat pk-yritykset. Kesäkuuhun 2018 mennessä EFG:n puitteissa oli allekirjoitettu 13 sijoitukseen liittyvät sopimukset, joihin liittyvät kokonaissitoumukset olivat yhteensä 160 miljoonaa euroa. Tästä 8 miljoonaa euroa oli EIR:n omista varoista.

InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineen kautta EIR sijoittaa teknologian siirtoon, bisnesenkeleiden rahastoihin, riskipääomarahastoihin ja rahastojen rahastoihin, jotka tarjoavat oman pääoman ehtoista rahoitusta alkuvaiheen yrityksille ennen perustamista, siemenvaiheessa ja käynnistysvaiheessa, kun yrityksille ei ehkä ole vielä kertynyt tuloja. Sen vipuvaikutuksen avulla saadaan rahoitusta lähes 3 miljardia euroa yrityksille jäsenvaltioissa ja muissa Horisontti 2020 -ohjelman liittyneissä maissa.

ESIR-rahaston puitteissa on luotu strukturoitu rahoitustuote alkuvaiheen investointeja varten (alaikkuna 2). Tässä rahoitustuotteessa yhdistetään EU:n InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineen 458 miljoonaa euroa ESIR-EU-takuulla katettuun 270 miljoonan euron sitoumukseen ja 290 miljoonan euron sitoumukseen EIR:n omista varoista (yhdessä näitä varoja kutsutaan alkuvaiheen InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineeksi). EIR teki kesäkuuhun 2018 mennessä 29 pääomasijoitusrahastossa yhteensä 539 miljoonan euron sitoumukset, mukaan lukien 153 miljoonaa euroa EIR:n omista varoista.

c) EIR:n riskinjako EU:n valtuutusten ja ESIR-rahaston osaketuotteen yhdistelmän puitteissa

EIR lanseerasi vuonna 2016 yleiseurooppalaiset rahasto-osuusrahastot (VC FoF) tehdäkseen sijoituksia yksityissektori- ja markkinavetoisiin yleiseurooppalaisiin rahasto-osuusrahastoihin käyttäen EIR:n omia varoja yhdessä COSME-ohjelmaan sisältyvän kasvuun tähtäävän pääomajärjestelyn ja ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen alaikkunoiden 1 ja 2 kanssa. (Tunnetaan myös alkuvaiheen InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineenä, joka on yhdistelmä Horisontti 2020 -puiteohjelman InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineestä, ESIR-rahaston oman pääoman ehtoisesta rahoitusvälineestä ja EIR:n omista varoista). EIR sijoittaa yleiseurooppalaisiin rahasto-osuusrahastoihin yhteensä 410 miljoonaa euroa, joista 67,5 miljoonaa euroa on EIR:n omista varoista. Lokakuuhun 2018 mennessä oli allekirjoitettu kaksi sopimusta yleiseurooppalaisten rahasto-osuusrahastojen hoitajien kanssa, ja neuvotteluja käytiin neljän muun kanssa.

e) Yhteiskunnallisesti vaikuttavien investointien kehittäminen: Sosiaalisten vaikutusten nopeuttaja (Social Impact Accelerator, SIA)

SIA on vuonna 2013 käynnistetty EIR:n aloite, joka on osa EIP-ryhmän vaikutusinvestointistrategiaa. Sillä vastataan EU:n politiikkaan, jolla pyritään perustamaan kestävän rahoituksen markkinat yhteiskunnalliselle yrittäjyydelle Euroopassa. SIA on rahastojen rahasto, jolla pyritään luomaan oman pääoman ehtoisten sijoitusten salkku yhteiskuntavaikutteisissa rahastoissa. Se edistää sosiaalista osallisuutta, tarjoaa vaihtoehtoisia työllistymismahdollisuuksia syrjäytyneille yhteiskuntaryhmille, edistää kasvua ja varmistaa laajan valikoiman rahoitusvaihtoehtoja, mukaan lukien velkainstrumentit tai oman ja vieraan pääoman ominaisuuksia yhdistelevät hybridi-instrumentit.

SIA-rahasto saa 180 miljoonaa euroa rahoitusta EREM-riskipääomavaltuutukseen kuuluvan yhteiskuntavaikutteisen rahoitusvälineen (EREM Social Impact Finance Instrument) puitteissa, joka on EIP:n valtuutus. SIA-rahastoon liittyvät kokonaissitoumukset olivat 243 miljoonaa euroa rahaston lopullisen päättämisen ajankohtana heinäkuussa 2015. Siihen mennessä lisäsijoituksia oli tullut riskipääomavaltuutuksen kautta (48 miljoonaa euroa), EIR:n omista varoista (11,5 miljoonaa euroa) ja neljältä muulta sijoittajalta (1 miljoona euroa kultakin), jotka olivat Bulgarian kehityspankki, suomalainen innovointirahasto Sitra, Crédit Coopératif ja DB Impact Investment Fund I (Deutsche Bank).

f) Alueellinen kattavuus

EIR on laajentanut pääomasijoitustensa alueellista kattavuutta. Sen hoidossa on nyt 42 alueellista rahastojen rahastoa, joiden kokonaissitoumukset ovat 6,3 miljardia euroa. EIR ja sen alueelliset kumppanit perustivat vuonna 2016 kaksi rahastojen rahastoa, joiden kohdemarkkinoina olivat pääasiassa Viro (60 miljoonaa euroa) ja Ruotsi (582 miljoonaa Ruotsin kruunua – noin 60,5 miljoonaa euroa), yhdistäen ERI-rahaston ja ESIR-rahaston pk-yritysikkunan varoja. Vuonna 2016 EIR ja sen alueelliset kumppanit perustivat rahastojen rahaston Kreikkaan (260 miljoonaa euroa) riskipääomavaltuutuksen ja ERI-rahaston varoilla (odotettu vipuvaikutus 326 miljoonaa euroa), sekä rahastojen rahaston Alankomaihin (200 miljoonaa euroa), Saksaan (400 miljoonaa euroa) ja Turkkiin (200 miljoonaa euroa). Vuonna 2017 EIR ja sen alueelliset kumppanit perustivat kahdeksan rahastojen rahastoja, joiden kohdemarkkinoina olivat pääasiassa Romania (84 miljoonaa euroa), Tšekki (50 miljoonaa euroa), Italia (41 miljoonaa euroa), Suomi (30 miljoonaa euroa) ja Keski-Eurooppa (106 miljoonaa euroa).

EIR on aloittanut useita yhteissijoitusohjelmia, kuten Skotlannin ja Euroopan kasvu- ja yhteisrahoitusohjelma (Scottish-European Growth Co-Investment Programme), jolle EIR ja Scottish Enterprise ovat kumpikin osoittaneet 50 miljoonaa Englannin puntaa rahoitusta, ja Alankomaiden kasvu- ja yhteisrahoitusohjelma (Dutch Growth Co-Investment Programme), jolle EIR ja Alankomaiden investointivirasto (Netherlands Investment Agency) ovat osoittaneet 50 miljoonaa euroa rahoitusta.

EIR on myös laajentanut toimintaansa European Angels Fund -aloitteen (EAF) puitteissa. Se käynnistettiin vuonna 2012. EIR tekee EAF:n kautta yhteissijoituksia bisnesenkeleiden ja muiden kuin institutionaalisten sijoittajien kanssa innovatiivisiin yrityksiin siemen-, käynnistys- ja kasvuvaiheessa. EAF toimii nykyään Itävallassa, Saksassa, Irlannissa, Alankomaissa, Espanjassa, Tanskassa ja Suomessa. Kesäkuun 2018 lopussa EAF:n sijoitusten kokonaismäärä oli 392 miljoonaa euroa, josta vähintään 38 miljoonaa euroa on tarkoitus sitoa EIR:n omista varoista.

g) AMUF

EIR käynnisti vuonna 2017 omaisuuden hoitoon keskittyvän sateenkaarirahaston (Asset Management Umbrella Fund, AMUF), jossa on tällä hetkellä kolme osiota: eurooppalainen kasvupääoma (European Growth Capital), eurooppalainen teknologia-alan riskipääoma (European Technology Venture Capital) ja eurooppalainen biotieteiden alan riskipääoma (European Life Sciences Venture Capital).

AMUF lisää investointitoimintaan Euroopassa käytettävissä olevan riskipääoman määrää, mikä houkuttelee uusia institutionaalisia sijoittajia yksityisen pääomasijoittamisen markkinoille ja riskipääomamarkkinoille Euroopassa. EIR on sitoutunut sijoittamaan noin 2,5 prosenttia kokonaispääomasta, johon muut sijoittajat ovat sitoutuneet. Kesäkuun 2018 lopussa kolmen sijoittajan sitoumus oli yhteensä 345 miljoonaa euroa. Varainhankinnan merkintäjakso päättyy vuonna 2019. Rahaston tavoitekoko on enintään 2 miljardia euroa, josta enintään 50 miljoonaa euroa on tarkoitus sitoa EIR:n omista varoista.

2.3. Velka (takaukset, arvopaperistaminen ja mikrorahoitus)

Vuosina 2014–2018 on toteutettu valtuutuksia, jotka perustuivat yksinomaan toimeksiantajien varoihin. Tämän lisäksi on käynnistetty huomattava määrä velkainstrumentteihin keskittyviä valtuutuksia, joihin EIR teki yhteissijoituksia ja/tai osallistui riskinjakoon. Lisäksi EIR on lisännyt omalla riskillä toimimista erillistakauksiin liittyvissä toimissa. EIR:n velkatuotteisiin osallistuvien rahoituslaitosten pk-yrityksille vuosina 2014–2018 myöntämien lainojen vivutetun kokonaismäärän arvioidaan olevan 85 miljardia euroa.

a) EIP:n riskipääomavaltuutus (EREM)

EIP ja EIR allekirjoittivat maaliskuussa 2014 EIP:n riskipääomavaltuutuksen, jolla tuetaan eurooppalaisten yritysten heikentynyttä rahoituksen saatavuutta käyttämällä lisätakauksia ja vieraan ja oman pääoman ehtoisia välineitä. Yhteensä enintään 6 miljardia euroa korvamerkittiin. Kyseisestä määrästä 4 miljardia euroa saatiin EIP:ltä ja 2 miljardia euroa EIR:ltä. EIP:n riskipääomavaltuutuksen investointikausi päättyy vuoden 2018 lopussa. EIP:n riskipääomavaltuutuksen tuotteet ja ikkunat ovat lujittaneet käynnissä olevia toimia tai vahvistaneet vaihtoehtoisia rahoitusvälineitä, joilla voidaan vastata markkinoiden konkreettisiin uusiin tarpeisiin:

• **Luottoriskiä vähentävällä järjestelyllä (ABS Credit Enhancement, EREM ABS CE)** lisätään kapasiteettia omaisuusvakuudellisten arvopaperistamisten välirahoitusosuudessa. Tämä vapauttaa alullepanevien laitosten varoja lainattavaksi pk-yrityksille ja pienille mid-cap-yrityksille. Järjestelyn puitteissa on allekirjoitettu sopimuksia yli 855 miljoonan euron edestä. Tästä määrästä 291 miljoonaa euroa on EIR:n omista varoista. Alullepanevien laitosten pk-yrityksille myöntämien lisälainojen vivutetun kokonaismäärän arvioidaan olevan 5 miljardia euroa.

• **Osuuspankkeja ja pienempiä laitoksia koskevalla järjestelyllä (EREM Cooperative Banks & Smaller Institutions)** laajennettiin EIP-ryhmän rahoituksenvälittäjien valikoimaa, mikä koskee erityisesti pieniä osuuspankkeja ja muita pienempiä laitoksia, jotka keskittyvät pk-yritysten ja startup-yritysten rahoittamiseen. Alullepanijoiden puolestaan odotettiin käyttävän vapautuneita varoja lainanantoon pk-yrityksille. EIR on tehnyt 16 lainatransaktiota, joiden arvo on yhteensä 153 miljoonaa euroa. Kyseisestä määrästä 7,7 miljoonaa euroa on EIR:n omista varoista.

• **EREM-lainarahastot** – uusi segmentti, jota EIR hyödyntää helpottaakseen lainarahoituksen myöntämistä pk-yrityksille ja pienille mid-cap-yrityksille pankkien perinteisten kanavien rinnalla. EIR on allekirjoittanut sopimukset 26 transaktiosta, joissa sen omia varoja käytetään lähes 57 miljoona euroa ja joihin on investoitu yhteensä 1 135 miljoonaa euroa.

• **Pk-yrityksiä koskeva EREM-aloite (EREM-SME Initiative)** edellyttää, että EIR sijoittaa myös omia varojaan yhdessä EIP:n myöntämän rahoituksen kanssa. EIR on allekirjoittanut sopimukset 67 transaktiosta, joissa sen omia varoja käytetään enintään 159 miljoonaa euroa ja joissa allekirjoitettujen sopimusten kokonaismäärä on 4,3 miljardia euroa.

b) EIR:n pääomasijoitukset pk-yritysten InnovFin-takausjärjestelmään (InnovFin SME Guarantee Facility, SMEG)

EIR on tarjonnut vuodesta 2014 rajoittamattomia takauksia tai vastatakauksia rahoituksen välittäjille, jotta nämä voivat myöntää vieraan pääoman ehtoista rahoitusta edullisin ehdoin innovatiivisille pk-yrityksille ja pienille mid-cap-yrityksille jäsenvaltioissa ja assosioituneissa maissa.

Vuoden 2014 ja kesäkuun 2018 välisenä aikana EU:n talousarviosta saatiin 1,8 miljardia euroa, ja allekirjoitettiin sopimukset 7,2 miljardin euron suuruisista EIR:n vastuista. Näin saatiin innovatiivisten yritysten käyttöön noin 18 miljardin euron velkarahoitus, jolla puolestaan saatiin aikaan noin 26 miljardin euron investoinnit. EIR takasi 177 transaktiota yhteensä 9 miljardin euron arvosta. Niistä 139 sai tukea ESIR-rahastolta, jonka tekemien sopimusten yhteisarvo oli 7,6 miljardia euroa. ESIR 2.0:n ja ESIR-rahaston pk-yritysikkunan puitteissa pk-yritysten InnovFin-takausjärjestelmää on tarkoitus täydentää noin 220 miljoonalla eurolla. EIR:n enintään 1 760 miljoonan euron varat yhdistetään ESIR 2.0:n varojen ja EU:n talousarviosta myönnettävän osuuden kanssa siten, että niillä katetaan yhteensä enintään 2 200 miljardin euron takaukset vuosina 2017–2022.

c) EIR:n tuki pk-yrityksiä koskevalle aloitteelle

Komission ja EIP-ryhmän pk-yrityksiä koskeva aloite edistää pk-yritysten rahoituksen saantia kattamalla alullepanijoina toimivien rahoituslaitosten pk-lainasalkkuihin liittyvät riskit osaksi. ERI-rahastot tarjoavat suuren osan EU:n rahoituksesta, johon kuuluu rahoitusosuus EU-tason välineistä (COSME ja/tai Horisontti 2020), joita myös EIP ja EIR rahoittavat omista varoistaan. EIR tarjoaa valikoiduille rahoituksen välittäjille rajoittamattoman portfoliovakuusvälineen tai arvopaperistamisvälineen. Tästä seuraava suoja luottotappioilta ja potentiaalinen rahoituksen välittäjien pääomatarpeen helpottaminen antavat rahoituksenvälittäjille mahdollisuuden tarjota pk-yrityksille lainoja, leasing-järjestelyjä ja/tai takauksia edullisin ehdoin. Pk-yrityksiä koskevan aloitteen piiriin kuuluvat Bulgaria, Espanja, Suomi, Malta, Italia ja Romania. Noin 1,2 miljardia euroa ERI-rahastojen varoja on siirretty EIR:n hoidettavaksi. Lisäksi EIP:n odotetaan sitovan enintään 4,1 miljardia euroa, ja 215 miljoonaa euroa on tarkoitus ottaa EIR:n omista varoista.

d) EIR:n tuki Agri Italy Platform -rahoitusvälineelle

EIR on perustanut Agri Italy Platform -rahoitusvälineen yhteistyössä seuraavien Italian alueiden kanssa: Calabria, Campania, Emilia-Romagna, Piemonte, Apulia, Veneto, Umbria ja Toscana. Kyseessä on usean alueen yhteinen uuden sukupolven velkarahoitusväline, jonka tavoitteena on parantaa lopullisten rahoituksen saajien mahdollisuuksia rahoitukseen maatalousalalla ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuuden alalla. EIR osallistuu rahoitusvälineeseen omilla varoillaan yhdessä Italian alueiden myöntämän rahoituksen kanssa. Yhteensä enintään 64 miljoonaa euroa EIR:n varoja on nyt korvamerkitty Agri Italy Platform -velkarahoitusvälineelle.

e) EIR lisää osallistumistaan pk-yritysten arvopaperistamiseen omilla varoillaan

EIR pyrkii arvopaperistamistransaktioiden avulla vähentämään luottoriskiä, jonka ansiosta alullepanevat laitokset voivat monipuolistaa rahoituslähteitään sekä pienentää taloudellisia ja lainsäädännöllisiä pääomavaatimuksiaan luottoriskin siirrolla, minkä ansiosta ne pystyvät myöntämään lisää luottoja pk-yrityksille. Vuodesta 2014 lähtien EIR:n toimet, joilla autetaan elvyttämään pk-yritysten arvopaperistamista, ovat tuottaneet yli 15 miljardin euron arvosta allekirjoitettuja takaussopimuksia. Maantieteellinen kattavuus on laajentunut 11 maahan. Alullepanevien laitosten pk-yrityksille myöntämien lisälainojen vivutetun kokonaismäärän arvioidaan olevan 28 miljardia euroa. Samalla ajanjaksolla EIR:n pk-yrityksiin liittyviä arvopaperistamistoimia varten on otettu EIR:n omista varoista käyttöön yhteensä yli 3 miljardia euroa.

Luottoriskiä vähentävällä EIR:n järjestelyllä (EREM ABS CE) on tuettu pk-yrityksiin ja pieniin mid-cap-yrityksiin liittyvien arvopaperistamistransaktioiden välirahoitusosuutta, mukaan lukien synteettiset ja todellisen myynnin transaktiot. EIR on käyttänyt 391 miljoonaa euroa omia varojaan ostaakseen ylempiä etuoikeusluokkia tuotteesta, jolla tehdään suoria sijoituksia pk-yritysten omaisuusvakuudellisiin arvopaperistamisiin ja katettuja joukkolainoja koskeviin transaktioihin.

3. EIR:N KESKEISET TULEVAT TOIMET

3.1 Tulevat lisätoimet

EIR pyrkii jatkuvasti korjaamaan markkinoilla havaittuja puutteita eurooppalaisten pk-yritysten ja mid-cap-yritysten rahoituksessa.

a) Oman pääoman ehtoiset lisätoimet

i) ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen täydennys

ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotteen menestyksekkään käytön seurauksena osaketuotetta aiotaan täydentää 1,37 miljardilla eurolla, josta varataan 1 miljardi euroa alaikkunalle 1 ja 0,37 miljardia euroa alkuvaiheen InnovFin Equity -pääomarahoitusvälineelle. Lisäksi EIR:n odotetaan sijoittavan enintään 155 miljoonaa euroa omia varojaan tähän tuotteeseen.

ii) Riskipääomavaltuutuksen täydennys ESIR-rahaston pk-yritysikkunan puitteissa

Sen lisäksi, että ESIR-rahaston pk-yritysikkunan osaketuotetta täydennetään, myös riskipääomavaltuutusta täydennetään 1 579 miljoonalla eurolla ESIR-rahaston pk-yritysikkunan laajentamiseksi. Näistä varoista lähes 79 miljoonaa euroa tulee EIR:n omista varoista.

b) Vieraan pääoman ehtoiset lisätoimet

Rahoitettuja välineitä mikrorahoitukseen (EaSI)

Komissio ja EIP-ryhmä suunnittelevat täydentävänsä työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevan EU:n ohjelman (EaSI) puitteissa takausvaltuutusta järjestelyllä, jossa tarjotaan etuoikeutettuja lainoja ja toissijaisia lainoja mikroluottolaitoksille ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä tukeville laitoksille siten, että nämä puolestaan myöntävät rahoitusta mikroyrityksille ja yhteiskunnallisille yrityksille. EIR:n omista varoja otetaan käyttöön enintään 28,5 miljoonaa euroa. Tähän määrään yhdistetään EIP:n ja EaSI:n varat, jolloin kokonaismäärän arvioidaan olevan 200 miljoonaa euroa.

3.2 Vaikutus EIR:n pääoman kulumiseen

a) Pääoman kuluminen

i) Oma pääoma

Pääomaosakkuuksiin liittyvien EIR:n omista varoista tehtävien sitoumusten määrää on rajoitettu. Kesäkuusta 2018 alkaen käytettävissä on 1,4 miljardia euroa. Yksityisiä pääomasijoituksia on yhteensä 1,1 miljardia euroa eli 78 prosenttia enimmäismäärästä.

ii) Takaukset

Syyskuun 2013 lopussa EIR:n omalla riskillä tehtyihin takaustoimiin liittyvät vastuut olivat 2,9 miljardia euroa, jolloin tällaisille transaktioille jäi 6,1 miljardin euron toimintavara. Takauksiin liittyvän liiketoiminnan kasvu kaksinkertaisti vuoden 2014 alusta vuoden 2018 kesäkuun loppuun EIR:n vastuut 8 miljardiin euroon, kun enimmäismäärä oli 13,5 miljardia euroa.

b) Pääoman käytön optimointi

EIR:n pääomasta myönnetty suurempi rahoitusosuus on mahdollistanut liiketoiminnan ennakoitua suuremman kasvun. EIR hoitaa aktiivisesti pääomaansa voidakseen edistää kasvua, jonka odotetaan jatkuvan vuoteen 2020 asti. EIR:n pääoman kulumisen vähentämiseksi toteutetaan erilaisia toimia, mukaan lukien aktiivisempi salkunhoito erityisesti oman pääoman osalta.

c) Tulevat pääomatarpeet

EIR arvioi, että sille myönnetty pääoma on käytetty loppuun vuoden 2020 loppuun mennessä. Lisäksi EIR arvioi, että sen pääomaa olisi korotettava, jotta se voisi jatkaa ja laajentaa toimintaansa EU:n poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi seuraavan monivuotisen rahoituskehyksen aikana. Sen arvion mukaan tarvittaisiin 3–3,5 miljardin euron pääomankorotus, jotta se voisi saavuttaa tavoitteensa, joka on noin 100 miljardin euron suuruiset sijoitukset Euroopassa seuraavan monivuotisen rahoituskehyksen aikana. Tämän suuruiset sijoitukset voisivat saada liikkeelle yli 1 biljoonan euron suuruiset investoinnit reaalitalouteen samana ajanjaksona.

4. PÄÄTELMÄT

Vuoden 2014 pääomankorotus on lisännyt merkittävästi pk-yritysten ja mid-cap-yritysten saatavilla olevaa rahoitusta. Pääomankorotus on lisännyt riskinottokykyä, mikä mahdollistaa suuremmat ja nopeammat pääomasijoitukset pk-yrityksiin sekä huomattavan vipuvaikutuksen EIR:n pääomalle. Pääomankorotus on vauhdittanut EIR:n omalla riskillä toteuttamaa toimintaa luottoriskin vähentämiseen tähtäävissä toimissa, erityisesti takauksissa ja arvopaperistamisessa. Tämä on saanut liikkeelle yksityistä rahoitusta ja helpottanut pk-yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta. EU:n osallistuminen 178 miljoonalla eurolla vuoden 2014 pääomankorotuksen oli olennaisen tärkeä EIR:n vahvistamiseksi ja EIR:n asettamiseksi sellaiseen asemaan, että se saa aikaan eurooppalaisten pk-yritysten kannalta konkreettisia tuloksia.

Pääomankorotuksen ansiosta EIR on esimerkiksi onnistunut ESIR-rahaston pk-yritysikkunan kautta hankkimaan merkittävästi lisää rahoitusta pk-yrityksille. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että ESIR-rahasto on ylittänyt peräti 20 miljardilla eurolla alkuperäisen tavoitteensa, joka oli saada liikkeelle investointeja 315 miljardin euron edestä vuoden 2018 puoliväliin mennessä.

On odotettavissa, että EIR ylittää vuoden 2014 pääomankorotukseen liittyvät alkuperäiset odotukset. Vuoden 2018 kesäkuun loppuun mennessä EIR on sitonut lähes 30 prosenttia enemmän varoja (44 miljardia euroa) kuin mitä ennakoitiin vuonna 2014 (34 miljardia euroa). Rahoituksesta on hyötynyt yli 547 000 pk-yritystä ja muuta lopullista rahoituksen saajaa, ja samalla on tuettu yli 4 miljoonan työpaikan säilymistä. EIR:n odotetaan sitovan vuoden 2020 loppuun mennessä vielä 26 miljardia euroa. Näin kokonaissitoumusten määrä nousee seitsemän vuoden aikana 70 miljardiin euroon ja reaalitalouteen vivutetaan rahoitusta 250–300 miljardia euroa. Tämä tarkoittaa, että vuoden 2014 alkuperäiset odotukset (175 miljardia euroa) ylitetään yli 40 prosentilla.

EIR:n odotetaan olevan merkittävässä asemassa yritysten rahoittajana erityisesti Euroopan talouden kannalta elintärkeillä aloilla (tutkimus ja innovointi, pk-yritykset, mikrorahoitus jne.)

vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen voimassaolon aikana. EIR arvioi, että sen pääomapohjaa olisi tarpeen vahvistaa 3–3,5 miljardilla eurolla vuodesta 2021 alkaen. Pääomankorotuksiin liittyy kuitenkin useita epävarmuustekijöitä. EIR:n pääomavaatimuksia on arvioitava uudelleen siltä pohjalta, millaisia rahoitustuotteita se tarjoaa InvestEU-ohjelman puitteissa ja vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen mahdollisten rahoitusta yhdistävien toimien puitteissa.